

- afledning af vand fra tage og befæstede arealer,
- opbevaring af saftgivende ensilage,
- udbringning af flydende husdyrgødning,
- markafbrænding af halm,
- miljøgodkendelse af større husdyrbrug,
- anvendelse af markmøddinger og
- forholdet mellem husdyrhold og jordtilliggende.

Det fremgår desuden af folketingsbeslutningen, at miljøministeren i begyndelsen af folketingsåret 1985-86 skulle fremsætte lovforslag til miljøstøtteordning til finansiering af de ovennævnte foranstaltninger.

Endvidere indeholdt folketingsbeslutningen bestemmelser vedrørende forsknings- og udredningsvirksomhed samt en række hensigtserklæringer vedrørende nedbringelse af forureningen fra dambrug, spildevandsrensningsanlæg, kraftværker, trafik m.v.

Endelig skal ministeren inden udgangen af 1987 fremkomme med en redegørelse til miljø- og planlægningsudvalget om resultaterne af den øgede indsats mod NPO-forureningen.

Folketingsbeslutning nr. B 65 er senere indgået i debatten som *NPO-handlingsplanen*.

I overensstemmelse med folketingsbeslutningen fremsatte miljøministeren i efteråret 1985 et lovforslag vedrørende støtte til miljøforbedrende investeringer i landbrug m.v. Dette lovforslag blev ikke vedtaget, men stillet i bero med henblik på udarbejdelse af en samlet finansieringsplan.

Det skal i denne forbindelse tilføjes, at S, SF, RV og VS i maj måned 1986 fremsatte lovforslag om en afgift på kvælstofholdig gødning. Lovforslaget blev dog ikke vedtaget, idet 3. behandling blev afbrudt og lovforslaget henvist til fornyet udvalgsbehandling.

Udvalget behandlede herefter i efteråret 1986 miljøministerens lovforslag om støtte til miljøforbedrende investeringer i mindre landbrug (L 64). Lovforslaget var i store træk en genfremsættelse af det tidligere nævnte lovforslag, og det blev vedtaget af Folketinget den 18. december 1986 med 78 stemmer (KF, V, RV, CD, KRF og FP) mens 67 (S, SF og VS) hverken stemte for eller imod. Støtteordningen skal medvirke til finansieringen af de investeringer, som landbruget skul-

le foretage for at opfylde Folketingets krav i NPO-handlingsplanen.

## II. Baggrunden for vandmiljøplanen.

### 1. Aktionsplan for havet omkring Danmark.

Den 28. oktober 1986 fremsendte miljøministeren til udvalget en aktionsplan for havet omkring Danmark, se bilagshæftet. Planen fremkom efter, at der i løbet af efteråret 1986 var konstateret en række iltsvindstilfælde i Kattegat med bl.a. hummerdød til følge. Aktionsplanen omfattede dels nye og dels allerede besluttede foranstaltninger vedrørende spildevandsrensning, opbevaring og udbringning af husdyrgødning (NPO-handlingsplanen) m.v. Der blev samtidig fastlagt en ny politik for beskyttelsen af de danske havområder.

Aktionsplanen indgik som et centralt led i miljøministerens besvarelse i Folketinget af forespørgsel nr. F 9 den 18. november 1986.

### 2. Forespørgslen den 18. november 1986.

Under forhandlingen den 18. november 1986 om forespørgsel til miljøministeren af Løvig Simonsen (S) m.fl. om forureningstilstanden i de danske vandløb og søer og i de indre danske farvande (Folketingstidende 1986-87, forhandlingerne sp. 2405) fremsatte Lone Dybkjær (RV) følgende forslag om motiveret dagsorden:

- »D 9. Folketinget opfordrer regeringen til:
- at sikre, at alle ulovlige udledninger fra kommunale rensningsanlæg, industri og landbrug bringes til ophør inden 1. maj 1987 og
  - inden 1. februar 1987 at fremlægge en samlet plan - herunder for investeringer - der betyder, at udledninger af kvælstof reduceres med 50 pct. og udledning af fosfor med 80 pct. inden for 3 år.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Forslaget om motiveret dagsorden blev vedtaget med 62 stemmer (KF, V, RV, CD og KRF) mod 60 (S, SF, FP, VS og Arne Bjerregaard (KRF)).

### 3. Regeringens handlingsplan af 31. januar 1987.

I overensstemmelse med den foran nævnte vedtagne dagsorden fremsendte miljøministe-

ren den 31. januar 1987 »Handlingsplan mod forureningen af det danske vandmiljø med næringsalte« til udvalget (se bilagshæftet) – herefter kaldet vandmiljøplanen, som er en udbygning af den den 28. oktober 1986 fremlagte aktionsplan for havet omkring Danmark.

Af handlingsplanen fremgår, at Miljøstyrelsen den 19. december 1986 til kommuner og amtskommuner fremsendte et cirkulære med anvisninger på, hvorledes ulovlige udledninger stoppes inden den 1. maj 1987, jf. dagsordensforslag D 9, pkt. 1.

Herudover fastlægger handlingsplanen en række konkrete reduktionsmål vedrørende kvælstof og fosfor, der ifølge dagsordenen skal nedbringes med henholdsvis 50 og 80 pct. inden for 3 år.

Handlingsplanen foreskriver, hvorledes reduktionen af kvælstof og fosfor skal foretages på de 3 sektorer, der primært foretager udledning, nemlig landbruget, både for så vidt angår gård- og markbidraget, de kommunale rensningsanlæg og særskilte industriudledninger.

Ifølge planen skal *kvælstofudledningen* reduceres fra et samlet niveau på 290.000 tons pr. år til 145.000 tons pr. år. Andelen af reduktionen for henholdsvis landbruget, rensningsanlæggene og industrien er 127.000 tons, 15.000 tons og 3.000 tons årligt.

*Fosforudledningen* reduceres med 12.000 tons pr. år fra 15.000 til 3.000 tons pr. år, fordelt med 4.000 tons til landbruget, 5.200 tons til de kommunale rensningsanlæg og 2.800 tons til særskilte industrianlæg.

For at opfylde de i handlingsplanen opstillede reduktionsmål er det nødvendigt at gennemføre meget omfattende investeringer i rensningsforanstaltninger og opbevaringsanlæg til husdyrgødning m.v.

Investeringerne til de kommunale spildevandsrensaneanlæg opgøres ifølge planen foreløbig til ca. 6 mia. kr. Investeringer i forbindelse med planlagt rensning af industriens særskilte udledninger anslås at beløbe sig til ca. 1,5 mia. kr.

For landbrugets vedkommende skal der ske investeringer i opbevaringskapacitet for husdyrgødning samt iværksættes en række yderligere foranstaltninger, der har til formål at reducere kvælstofudledningen, herunder bedre teknik vedrørende dosering og ud-

bringning af gødning, etablering af grønne marker etc.

De samlede investeringer for landbruget forventes at udgøre ca. 4,5 mia. kr. i 1986-priser. I dette beløb er indeholdt det i 1985 forudsete beløb til gennemførelse af foranstaltninger til nedbringelse af NPO-forureningen.

Alt i alt er der således i vandmiljøplanen redegjort for investeringer i en størrelsesorden på 12 mia. kr. i en 3-årig periode. Vandmiljøplanen indeholder således den tidligere nævnte NPO-handlingsplan samt en række yderligere investeringer og tiltag inden for landbrug, industri og kommunal spildevandsrensning. Hertil kommer forslag om etablering af et landsdækkende overvågningssystem for alle vandområder og grundvandet. Det er endvidere nævnt, at det er forbundet med overordentlig store vanskeligheder at gennemføre dette investeringsprogram miljømæssigt og økonomisk forsvarligt over en 3 års periode.

Endelig nævnes i handlingsplanen forskellige internationale initiativer, det vil være nødvendigt at tage med hensyn til den udefra kommende forurening, herunder den kvælstoftilførsel til havområderne, der stammer fra atmosfæren. Hertil kommer initiativer vedrørende havbrug og dambrug.

#### 4. Forespørgslen den 18. februar 1987.

Den 20. januar 1987 blev der af Leif Hermann (SF) m.fl. anmeldt en forespørgsel F 19 til miljøministeren om virkningerne af de af miljøministeren udarbejdede regler vedrørende stop for ulovlige udledninger af forurenende stoffer fra rensningsanlæg, industri og landbrug og om virkningerne af den plan, som inden 1. februar 1987 udarbejdes om begrænsningerne i næringsalteudledningerne (Forespørgsel F 19).

Der ønskedes således en debat om den foran nævnte vandmiljøplan af 31. januar 1987.

Under forhandlingen den 18. februar om forespørgslen fremsatte Lone Dybkjær (RV) følgende forslag om motiveret dagsorden (D 34):

»D 34: Folketinget konstaterer, at havforureningen må begrænses gennem en planlagt indsats, som rummer bidrag fra industri, kommunale rensningsanlæg og landbrug.

Prioriteringen af denne indsats i regeringens handlingsplan er ikke tilfredsstillende, og planen skal derfor ændres på en række punkter.

Planen forudsætter et fald i kunstgødningforbruget til 250.000 tons N/år i 1990, og at forbruget vil vise en faldende tendens år for år.

På denne baggrund opfordrer Folketinget regeringen til – såfremt forbruget i 1989 og 1990 ikke er faldet til henholdsvis 300.000 tons N og 250.000 tons N – at indføre et miljøgebyr i størrelsesordenen 3 kr. i 1990 og 6 kr. i 1991 pr. kg N. Indtægten tilbageføres til landbruget, bl.a. til fremme af miljøvenlige produktionsformer.

Folketinget henviser i øvrigt handlingsplanen til behandling i miljø- og planlægningsudvalget med henblik på afgivelse af beretning inden 1. maj 1987.«

Forslaget om motiveret dagsorden blev vedtaget med 75 stemmer (S, SF og RV) mod 5 (KRF og FP) mens 67 (KF, V, CD og KRF) hverken stemte for eller imod.

### III. Udvalgets arbejde.

1. Udvalget har besluttet at behandle miljøministerens handlingsplan af 31. januar 1987 om forurenningen af det danske havmiljø med næringsalte, vandmiljøplanen, i en række særskilte møder. Udvalgsarbejdet afsluttes med afgivelsen af en beretning.

På udvalgets første møde den 7. marts 1987 blev det besluttet at opdele vandmiljøplanen i 3 hovedafsnit, nemlig:

- 1) kommunale spildevandsrens anlæg
- 2) industriens særskilte udledninger og
- 3) landbrugets udledninger.

Udvalget har afholdt i alt 14 møder, og der er modtaget mundtlige og skriftlige henvendelser fra:

Amtsrådsforeningen i Danmark,  
Dan Vand Centret, Odder,  
Danmarks Havfiskeriforening,  
Dansk Agrokemisk Forening,  
Dansk Fiskeriforening,  
Dansk Ingeniørforening,  
Danske Husmandsforeninger,  
De Danske Landboforeninger,  
Faxe Kalk,  
Friluftsrådet,  
Fyns Amtskommune,  
Greenpeace,

Hannæs Husmandsforening, Peder Ottesen,  
Industrirådet,  
Kommunernes Landsforening,  
Lundbeck A/S, H.,  
Rasmussen, Helge, Hvidovre,  
Spildevandsteknisk Forening, Viborg,  
Sørensen, Viggo, konsulent, Ærøskøbing,  
Tolvmandsforeningerne og  
Vejlø Amtskommune.

Af praktiske grunde og for at fremme udvalgsarbejdet mest muligt har miljøministeren været til stede ved hovedparten af møderne, og embedsmænd fra Miljøministeriet har deltaget i disse møder under den tekniske afklaring af en række spørgsmål. Denne fremgangsmåde har vist sig velegnet til på stedet at få uddybet og afklaret en række spørgsmål og tvivlstilfælde.

Et *mindretal* (Maisted (V)) er uenig i, at embedsmænd kommer i samråd uden ministeren, idet vandmiljøplanens endelige udformning hviler på politiske beslutninger.

### IV. Partiernes indstilling. Flertallet.

Et *flertal* (Det Konservative Folkeparti, Venstres, Det Radikale Venstres og Kristeligt Folkepartis medlemmer af udvalget) konstaterer, at udvalgsbehandlingen har medført en ændring af prioriteringen af indsatsen i vandmiljøplanen på en række punkter.

Konsensuskonferencen 12.-14. april 1987, arrangeret af Planlægningsrådet for Forskningen understregede, at den ønskede forbedring af kvaliteten i vandmiljøet forudsætter et indgreb over for næringssaltene fosfor og nitrat og over for nitrattilførslen fra luften. Ligeledes understregede konferencen behovet for ændringer af planen, herunder

- at sigtet med planen bør ændres, så det omfatter det samlede vandmiljø inklusive grundvandet,
- at den totale udbygning af kommunernes og industriens anlæg vil tage mindst 5-6 år,
- at opbevaringskapaciteten for husdyrgødning bør øges også i forhold til NPO-planens krav om kapacitet til mindst 6 måneder, og
- at der også bør tilstræbes en nedbringelse af ammoniakfordampning fra husdyrgødningen.

### 1. Principper for flertallets stilling til ændring af handlingsplanen.

- 1.1. Havmiljøplanens sigte ændres, så den udgør et samlet grundlag for forbedring af kvaliteten af vandmiljøet som helhed, dvs. havmiljø, vandløb og søer samt grundvandet.
- 1.2. Målsætningerne for forbedring af vandmiljøet fastholdes.
- 1.3. Tidsfristerne i planen forlænges, så de kommer i overensstemmelse med det praktisk mulige og behovet for tid til omstilling. 3½-5½ år er en sådan realistisk periode.
- 1.4. Den første indsats må gøres dér, hvor der er den største miljømæssige effekt af investeringerne. Det kan bl.a. ske ved i første fase at udelade etablering af en række mindre anlæg både inden for kommuner og industri samt ved forskellige tidskrav inden for landbruget.
- 1.5. Der må fastlægges et system til planlægning og prioritering, der kan sikre en jævn fordeling af investeringerne over den fastlagte periode. Dette indebærer, at anlæg, der tager lang tid at udføre, skal igangsættes nu.
- 1.6. Inden for landbruget må undtages de mindre brug, der kun yder et beskedent bidrag til forurening.

På denne baggrund foreslås følgende:

### 2. Ændringer af planen.

- 2.1. Landbrug med 0-30 dyreenheder fritages for opbevaringskrav.
- 2.2. Landbrug med 30-120 dyreenheder skal etablere opbevaringskapacitet på mindst 9 måneder. (Kravet kan ændres i opad- eller nedadgående retning efter konkret vurdering af naboaftaler, sædskifteplaner m.m., jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 15 af 24. januar 1987 om husdyrgødning og ensilage m.v.).
- 2.3. Tilsvarende opbevaringskrav for landbrug, der skal godkendes som kapitel 5-virksomhed.
- 2.4. Den generelle frist for opbevaringsanlæg udskydes til 1. januar 1993. Der skal dog skabes et hensigtsmæssigt styringssystem, der sikrer en jævn fordeling af investeringerne (f.eks. gennem tidligere tidsfrister for de store brugs

vedkommende, dvs. 80-120 dyreenheder, f.eks. 1. januar 1991).

- 2.5. De, der allerede har påbegyndt deres nye miljøinvesteringer, friholdes for de skærpede krav frem til eventuel udvidelse eller ejerskifte.
  - 2.6. Lov om støtte til miljøforbedrende investeringer i mindre landbrug m.v. forlænges.
  - 2.7. De i loven fastsatte støtteprocenter for 8 måneders opbevaringskapacitet fastholdes, dvs. 45 pct. for 0-20 dyreenheder, 37,5 pct. for 20-50 og 30 pct. for mere end 50 dyreenheder. Derudover kan det offentlige gå helt eller delvis ind med finansiering af de resterende udgifter mod tinglysning af pant i ejendommen. Indefrysningen ophører ved ejerskifte.
  - 2.8. Der etableres grønne marker for den enkelte ejendom efter følgende retningslinjer:  
45 pct. i 1988,  
55 pct. i 1989 og  
65 pct. i 1990.
  - 2.9. Der etableres obligatoriske gødnings- og sædskifteplaner fra 1988.
  - 2.10. Kravene til nedfældning af flydende husdyrgødning skærpes til »inden for 12 timer« med henblik på at nedbringe ammoniakfordampningen.
  - 2.11. Kravene til overdækning af opbevaringsanlæg og møddinger øges med henblik på at sikre en mindre ammoniakfordampning.
  - 2.12. Der skal ske en indskærping af kommunernes pligt med hensyn til planlægning og kortlægning af gødningsproduktionen samt udarbejdelse af forslag til fællesanlæg.
- Regeringen opfordres til i foråret 1990 at fremlægge en redegørelse for udviklingen i kunstgødningsforbruget i 1987, 1988 og 1989. Redegørelsen skal endvidere indeholde en opgørelse over mængden af husdyrgødning, dens anvendelse, afgrødesammensætning, kvælstofudvaskningen m.v. i de pågældende år.

Et mindretal inden for flertallet (Det Radikale Venstres medlem af udvalget) forudsætter, at den nu skærpede handlingsplan til en begrænsning af kvælstofforureningen gør det

unødvendigt at indføre en kunstgødningssafgift, men mindretallet vil ikke afskrive dette som et styringsmiddel i fremtiden.

### 3. Kommunale og industrielle rensningsanlæg.

#### 3.1. Faste N-krav.

For eksisterende kommunale og industrielle anlæg over 15.000 p.e. fastsættes et mindstekrav til spildevand med N-indhold på 8 mg/liter. Såfremt de foreliggende recipientkvalitetsplaner tilsiger det, kan kravet omfatte mindre anlæg, ligesom udledningsgrænsen kan nedsættes. Alle anlæg til opfyldelse af dette krav skal være klar til ibrugtagning inden 1. januar 1993.

#### 3.2. Faste P-krav

For eksisterende kommunale og industrielle anlæg større end 5.000 p.e. fastholdes et mindste udledningskrav på 1,5 mg/l. Kravet kan, såfremt recipientkvalitetsplanerne nødvendiggør det, omfatte mindre anlæg, ligesom disse kan medføre, at udledningsgrænsen nedsættes. Alle anlæg til opfyldelse af dette krav skal være klar til ibrugtagning inden 1. januar 1993.

#### 3.3. Dispensation fra tidsfrister

Der gives mulighed for i særlige tilfælde og efter ansøgning at give dispensation for den fastsatte tidsramme.

#### 3.4. Nye anlæg

Nye kommunale og industrielle anlæg over 5.000 p.e. skal overholde kravet om 8 mg kvælstof pr. l og 1,5 mg fosfor pr. l.

#### 3.5. Betaling af udgifterne

For kommunale anlæg finansieres anlæggenes drift gennem særlige betalingsvedtægter, hvorefter forbrugerne betaler udgifterne. Betalingsvedtægten må indrettes således, at tilslutning af industrier til de kommunale anlæg sker dér, hvor det samlet set er det økonomisk optimale. Dvs. betalingsvedtægterne skal udformes således, at de samlede udgifter til rensning i de kommunale anlæg og de tilsluttede industrier bliver mindst mulige.

#### 3.6. Forholdet til rammerne for kommunernes økonomi

Opfyldelsen af disse krav vil kræve betydelige kommunale investeringer. Indpasningen af disse investeringer i rammestyringen af kommunernes økonomi må nærmere forhandles mellem regeringen og de kommunale organisationer. Det er flertallet opfattelse, at investeringsudgifter og driftsudgifter ud over det, budget 1987 indeholdt, må resultere i udvidelse af rammerne. For kommuner med lav likviditet er der endvidere behov for adgang til lånefinansierede investeringer.

### 4. Planlægning og styring.

Der må tilrettelægges et samlet planlægnings- og styringssystem, der sikrer, at investeringerne bliver hensigtsmæssigt fordelt over anlægsperioden.

### 5. Fremtidige krav.

De fastlagte krav for kommunale og industrielle anlæg har som formål, at investeringerne i første fase sker dér, hvor der er den største miljømæssige effekt.

I foråret 1990 må regeringen med baggrund i de indhøstede erfaringer med realiseringen af handlingsplanen redegøre for behovet for at indføre udledningskrav for kommunale og industrielle anlæg, der er mindre end de i pkt. 3 nævnte størrelser (p.e. værdier), således at udbygningen af disse anlæg til opfyldelse af kravene kan påbegyndes efter 1. januar 1993. I denne redegørelse må desuden indgå en vurdering af de eventuelle dispensationer, der er givet fra tidsrammerne.

### 6. Marginaljorder.

Regeringens strategi for marginaljorder har som formål at opretholde og sikre de områder, som i dag dyrkes ekstensivt eller henligger i udyrket tilstand, at beskytte særlig miljøfølsomme områder samt at afbøde konsekvenserne af marginaliseringen, bl.a. hvor dette er uacceptabelt af hensyn til lokalsamfundet.

På grund af den stramme tidsfrist har behandlingen af denne strategi ikke kunnet færdiggøres. Flertallet er indstillet på en fortsat drøftelse.

### 7. Dambrug.

Det fremgår af regeringens handlingsplan pr. 31. januar 1987, at der skal ske en stramning af reglerne for udledninger fra dam-

brug, og flertallet henviser til de regler, ministeren vil udstede.

#### 8. Grundvand.

Miljøministeren har den 21. april 1987 givet udvalget et notat om kilder til grundvandsforurening, deres omfang og initiativer til nedbringelse af grundvandsforureningen. Notatet er ikke behandlet i udvalget, men flertallet er indstillet på en videre drøftelse.

#### 9. Kvælstofoxider.

Miljøministeren har oplyst, at han i sommeren 1987 vil fremlægge en plan for nedsettelse af kraftværkernes forurening med kvælstofoxider. Bestræbelserne for at indføre US-normer for bilers udstødning vil blive fortsat.

#### 10. Forskning og overvågning.

Miljøministeren har i besvarelsen af spørgsmål H 179, hvortil der henvises, redegjort for det forskningsprogram til et beløb på 100-125 mill. kr., der skal iværksættes i forlængelse af NPO-forskningsplanen.

Miljøministeren har i en besvarelse af spørgsmål H 180, hvortil der ligeledes henvises, redegjort for det overvågningsprogram med hensyn til handlingsplanen, der skal iværksættes hurtigst muligt. De to spørgsmål og besvarelsen heraf er optrykt i bilagshæftet.

Flertallet forudsætter, at ministeren fremlægger aktstykker herom.

#### 11. Internationale aspekter.

Regeringens handlingsplan understreger, at specielt for de åbne havområder, dvs. Østersøen, Bælthavet, Kattegat, Skagerrak og Nordsøen er tilførslen af næringsalte med indstrømmende vand fra de tilgrænsende havområder ofte af stor betydning for den samlede næringsaltbelastning – set i forhold til de landbaserede danske bidrag. Hertil kommer den luftbårne forurening med kvælstofoxider, hvor vore nabolande yder et væsentligt bidrag. Dette bekræftedes også under konsensuskonferencen.

Det er derfor vigtigt, at der også i vore nabolande tages initiativ til nedbringelse af næringsaltbelastningen af vandmiljøet.

De relevante konventioner er Østersøkonventionen, Helsingforskonventionen, Pariskonventionen og Genèvekonventionen.

Flertallet opfordrer regeringen til gennem de relevante internationale organisationer og gennem tosidede kontakter at søge at sikre, at der vedtages bindende internationale regler om reduktion af de enkelte landes samlede udledning af næringsstoffer. Samtidig må regeringen søge at sikre, at de øvrige lande, der bidrager til næringsstofbelastningen af de danske farvande, også griber effektivt ind over for deres bidrag med kvælstof og fosfor.

#### Mindretallet.

Et mindretal (Socialdemokratiets og Socialistisk Folkepartis medlemmer af udvalget) konstaterer, at udvalgets behandling af regeringens vandmiljøplan har understreget nødvendigheden af at fastholde NPO-handlingsplanens krav som minimum bortset fra de ændringer, der fremgår af dette beretningsbidrag. Mindretallet har endvidere fastslået nødvendigheden af at fastholde den af Folketinget den 19. februar 1987 vedtagne dagsorden, der har følgende tekst:

»Folketinget konstaterer, at havforureningen må begrænses gennem en planlagt indsats, som rummer bidrag fra industri, kommunale rensningsanlæg og landbrug.

Prioriteringen af denne indsats i regeringens handlingsplan er ikke tilfredsstillende, og planen skal derfor ændres på en række punkter.

Planen forudsætter et fald i kunstgødningforbruget til 250.000 tons N/år i 1990, og at forbruget vil vise en faldende tendens år for år.

På denne baggrund opfordrer Folketinget regeringen til, såfremt forbruget i 1989 og 1990 ikke er faldet til henholdsvis 300.000 tons N og 250.000 tons N, at indføre et miljøgebyr i størrelsesordenen 3 kr. i 1990 og 6 kr. i 1991 pr. kg N. Indtægten tilbageføres til landbruget, bl.a. til fremme af miljøvenlige produktionsformer.

Folketinget henviser i øvrigt handlingsplanen til behandling i miljø- og planlægningsudvalget med henblik på afgivelse af beretning inden 1. maj 1987.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

### 1. Indledning og oversigt.

Rapporten fra Planlægningsrådet for Forskningens konsensuskonference i dagene 12.-14. april 1987 har fastslået nødvendigheden af indgreb både over for nitrat og fosfor fra de enkelte forureningskilder og -områder. Mindretallet er enig i de fastlagte procentuelle reduktioner af næringssaltudledninger, idet det dog erkendes, at en præcis vurdering af landbrugets udledninger ikke lader sig gøre inden for et kort åremål. Det er således oplyst, at et holdbart statistisk grundlag for vurderingen af målresultater først kan være tilendebragt i løbet af en 10 års periode.

Endelig har udvalgets arbejde med regeringens vandmiljøplan understreget nødvendigheden af, at der vedtages klare og hensigtsmæssige normkrav og retningslinier for de nødvendige indgreb og foranstaltninger, samt at der fastsættes tidsrammer for udbygningen og etableringen af de nødvendige rensningsforanstaltninger for såvel kommuner og industri som landbrug.

Herefter finder mindretallet, at NPO-foranstaltningerne for landmænd over 55 år, og som har under 35 dyreenheder, kan lempes, således at disse fritages for kravene til opbevaringskapacitet, når det i øvrigt er miljømæssigt forsvarligt. Fritagelsen skal, jf. nedenfor, gælde i de pågældendes ejertid.

Derudover får kommunerne 5 år til udbygning af rensningsanlægskapacitet til opfyldelse af regeringens målsætning for fjernelse af næringssalte og organiske stoffer. Tilsvarende gælder for industrien.

Til gengæld for disse lempelser har mindretallet foretaget følgende stramninger i vandmiljøplanen:

Der indføres pr. 1. oktober 1987 afgift på 40 øre pr. kg N (kvælstof). Afgiften tilbageføres til landbruget, jf. nedenfor.

Videre pålægges bedrifter med mere end 80 dyreenheder 3 måneders ekstra dyregødningsopbevaringskapacitet, således at disse brug i alt opnår 9 måneders kapacitet.

Landbrugets ammoniakfordampning begrænses ved krav om, at ammoniakholdig gødning nedbringes straks og senest inden 12 timer fra udbringningstidspunktet.

For så vidt angår øvrige foranstaltninger gennemføres disse i overensstemmelse med regeringens vandmiljøplan.

De enkelte foranstaltninger og initiativer er nedenfor specificerede og begrundede.

### 2. Kommuner.

Mindretallet er enig i, at der fastsættes faste udledningskrav for nitrat, fosfor og organisk stof (Bi5) på henholdsvis 8 mg/l, 1,5 mg/l og 15 mg/l. Det fastlægges, at der skal foretages rensning for nitrat for alle rensningsanlæg, der modtager spildevand fra 10.000 p.e. og derover. For fosforfældning etableres rensningsanlæg, der modtager spildevand fra 1.000 p.e. og derover. For Bi5s vedkommende fastholdes kravet om rensning fra spildevandsanlæg, der modtager spildevand fra 5.000 p.e. og derover. I særlig miljøfølsomme områder skal der fastlægges skærpede udledningskrav og dermed skærpede krav til udbygningen af rensningsanlæggene også for rensningsanlæg, der modtager spildevand fra mindre end 10.000/5.000/1.000 p.e.

Arbejdet med undersøgelse af, hvorledes det fosforholdige slam kan anvendes som gødningsprodukt i landbruget m.v. fremmes mest muligt, ligesom det må undersøges, om en nedsættelse af fosforbelastningen ved anvendelse af fosfatfrie eller fosfatsvage vaske-midler er en miljømæssigt hensigtsmæssig løsning.

Den nødvendige udbygning af de kommunale rensningsanlæg må sikres gennem en vel tilrettelagt planlægning og projektering, hvilket forudsætter en 5-årig periode (1. januar 1993) med mulighed for i særlige tilfælde og efter ansøgning at give dispensation for den fastsatte tidsramme, idet forudsættes, at der såvel teknisk som beskæftigelsesmæssigt sættes på dansk teknologi, knowhow og arbejdskraft.

Udbygningen og etableringen af de nødvendige rensningsanlæg må ikke belaste kommunens investeringsrammer og andre anlægsopgaver, hvorfor det fastholdes, at udgifterne hertil må afholdes uden for de mellem kommunerne og regeringen aftalte investeringsrammer. Desuden må de øgede driftsudgifter lægges oven i de udgiftsrammer, der er aftalt for 1987 og 1988. Kommunerne må ligeledes have mulighed for at lånefinansiere til disse anlægsudgifter, således at disse investeringer ikke belaster det kommunale skatteniveau, idet det forudsættes, at

forbrugerne igennem de kommunale betalingsvedtægter afholder de dermed forbundne udgifter. Den enkelte kommune må fortsat selv afgøre, i hvilken størrelsesorden et eventuelt skattefinansieret bidrag skal være.

Der må endvidere sikres medarbejderne ved de kommunale rensningsanlæg den tilstrækkelige uddannelse og efteruddannelse, således at der opnås den bedst mulige drift af de kommunale rensningsanlæg.

### 3. Industri.

For industriens vedkommende vil udbygningen af de nødvendige rensningsforanstaltninger også kunne sikres over en 5-årig periode. Det er vigtigt, at de pågældende industriudledninger, hvor det er teknisk muligt og miljømæssigt rigtigt, tilsluttes de kommunale rensningsanlæg og derved sikrer en bedre kontrol og en bedre driftsøkonomi for såvel virksomhederne som kommunerne. En sådan tilslutning kræver dog, at de enkelte virksomheder selv renser for miljøfremmede stoffer, der kan forårsage driftsforstyrrelser i de kommunale rensningsanlæg. Ikke mindst må der ske en yderligere reduktion af tungmetaller indeholdt i spildevandet fra de pågældende virksomheder, således at en større del af slammængden fra de kommunale rensningsanlæg kan anvendes som gødning.

De enkelte virksomheder afholder selv udgifterne til de nødvendige rensningsforanstaltninger, idet der dog i særlige tilfælde gives mulighed for, at der kan ydes miljøstøtte til virksomheder til omlægning af processer, der i kraft af renere teknologi medfører, at virksomhedernes spildevand opfylder de krav, der stilles i henhold til vandmiljøplanens udledningskrav for nitrat, fosfor og organiske stoffer.

Det er væsentligt, at den nødvendige revurdering af udledningstilladelserne også omfatter de virksomheder, der har tilladelse til udsprøjtning af spildevand, ligesom anvendelsen af den bedst tænkelige teknologi må forudsætte, at de miljømæssige hensyn har førsteprioritet, ikke mindst i de områder, hvor der af miljømæssige årsager må stilles skærpede krav til industriens udledninger. Det forudsættes ligeledes, at de faste udledningskrav, der er gældende for de kommunale rensningsanlæg, også vil være gældende for de virksomheder, der efter en revurdering

af deres udledningstilladelser fortsat har egen direkte udledning.

### 4. Landbrug.

#### 4.1. Håndteringen af husdyrgødning.

Mindretallet fastholder de bestemmelser, der af et stort flertal i Folketinget er vedtaget og trådt i kraft med udfærdigelsen af Miljøministeriets bekendtgørelser af 24. januar 1986 om husdyrgødning og ensilage. Derudover ønsker udvalget, at handlingsplanens bemærkninger om yderligere initiativer vedrørende NPO-foranstaltningerne konkretiseres således:

- a. Bedrifter med under 20 dyreenheder friholdes helt fra opbevaringskravet.
- b. For landbrugere over 55 år med bedrifter på indtil 35 dyreenheder fritages for opbevaringskravet indtil ejerskifte.
- c. Idet der henvises til konsensuskonferencens påpegning af behovet for yderligere opbevaringskapacitet for husdyrgødning, skal bedrifter over 80 dyreenheder inden den 1. januar 1992 råde over i alt 9 måneders opbevaringskapacitet. I øvrigt fastholdes NPO-handlingsplanens tidsplaner for 6 måneders kapacitetskrav.
- d. For at nedbringe ammoniakfordampningen fra udbragt gødning ændres bekendtgørelsen af 24. januar 1986 således, at nedbringelse af gødning så vidt muligt skal ske umiddelbart efter udbringning, dog senest inden 12 timer.
- e. For at nedbringe ammoniakfordampningen fra landbruget sikres, at møddingsanlæg m.v. indrettes således, at der foregår mindst mulig fordampning herfra. Dette gælder alle møddingsanlæg omfattet af den nævnte bekendtgørelse om husdyrgødning m.v. Tidsfristen følger NPO-foranstaltningerne.
- f. Der iværksættes initiativer til produktudvikling af udbringnings- og nedfældningsteknik.
- g. Kommunernes pligt til planlægning og kortlægning af gødningsproduktionen samt pligt til udarbejdelse af forslag til fællesanlæg indskræpes. Der henvises til landbrugsmiljøstøttelovens § 22.
- h. Det er ikke ønskeligt at opmuntre til at ændre traditionelle møddingssystemer til gyllesystemer. Derimod bør der iværksættes mere omfattende undersøgelser af de



miljømæssige konsekvenser ved overgang til kompostering af husdyrgødningen. Derfor udvides opbevaringskravet fra 6 til 9 måneder i første omgang ikke for anlæg med traditionelle systemer undtagen for ajle. I stedet iværksættes undersøgelser af betydningen af overgang til kompostering, inden der tages endelig stilling til opbevaringskapacitet for den faste husdyrgødning.

#### 4.2. Nedgang i kunstgødningsforbruget.

I henhold til regeringens ønsker og forventninger skal forbruget af N-handelsgødning nedsættes, så det i 1989 er 85.000 tons lavere end i dag og i 1990 er yderligere 50.000 tons lavere.

Der indføres pr. 1. oktober 1987 en afgift på 40 øre pr. kg N til finansiering af miljø- og strukturforanstaltninger i landbruget. Det kan f.eks. være støtte til den udvidede opbevaringskapacitet, opbygning af målesystemer for nedsivning, etablering af gødningsplanlægning og forbedret vejvvarsling.

Disse initiativer skal medvirke til at fremme de nødvendige driftsoplægninger, herunder overgang til efterafgrøder og flere grønne marker som forudsat i regeringens handlingsplan.

Det forudsættes, at alle landbrug tilslutter sig en obligatorisk gødningsplanlægning, som også regeringen har foreslået. Det forudsættes, at kommunen kontrollerer denne, og at den fornødne lovgivning tilvejebringes.

#### 5. Marginaljorder.

Miljø- og planlægningsudvalget besluttede at inddrage marginaljordsredegørelsen i udvalgets arbejde med vandmiljøplanen ud fra den betragtning, at opgivelse af hidtil intentionelt drevet landbrug, skovtilplantning, mere miljøvenlige driftsformer og naturgenopretning vil medføre nedsættelse af kvælstofbelastningen i vandløb og grundvand.

Der skal gennemføres beskyttelsesbræmmer på 10 m langs alle søer og vandløb omfattet af § 43-reglerne. Bræmmerne skal være gødsknings- og sprøjtefrie og de yderste 5 m tillige dyrkningsfrie. Der skal endvidere indføres bredere beskyttelseszoner i særlig miljøfølsomme områder, f.eks. i ådale og i områder, hvor der er tale om grundvandsbeskyttelse. I forbindelse med indførelse af sådanne

zoner kan der blive tale om indgåelse af plejekontrakter. Der skal afsættes økonomiske midler til pilotforsøg med beskyttelseszoner.

Bekendtgørelserne udfærdiges på en sådan måde, at bræmmerne fastlægges for større vandløb, strandenge, søer m.m. samt for offentlige vandindvindingsanlæg og for arealer op til områder, der ikke dyrkes med brug af bekæmpelsesmidler og kunstgødning, herunder tørre naturområder. Derefter skal de fastlægges for mindre vandløb.

Der skal desuden foretages en kortlægning af de vigtigste vandindvindingsområder med henblik på forslag om, at disse områder pålægges særlige restriktioner for at sikre, at grundvandsreserverne ikke forurenes ved en fortsat »normal drift«.

Mindretallet finder det også væsentligt, at relevante områder udpeges til skovplantning, fordi dette vil have en beskyttende effekt over for sårbare grundvandsressourcer.

Mindretallet ønsker, at der i videst muligt omfang opmuntres til mere miljøvenlige driftsformer og ekstensivering af de marginale jorder.

I forbindelse med de dele af marginaljordsredegørelsen, der har direkte betydning for vandmiljøet, ønsker mindretallet at understrege, at initiativerne skal lægges til rette således, at de i videst muligt omfang tilgodeser en række behov såsom egentlig genopretning og behovet for rekreative områder. Mindretallet skal i denne forbindelse henvise til konsensuskonferencens udtalelse om sammenhængen mellem rekreative værdier og fastsættelse af miljønormer.

#### 6. Dambrug.

De mange dambrug, der er etableret langs vore vandløb og i vore fjorde udgør ofte lokalt en væsentlig forureningskilde.

Mindretallet finder det nødvendigt at skærpe vilkårene for rensning af det vand, der udledes fra dambrugene til vandløbene, samt at det sikres, at den naturlige vandgenemstrømning i vandløbene ikke afbrydes.

Der må indføres et øjeblikkeligt forbud mod etablering af dambrug i det åbne vand, og for så vidt angår etablering af dambrug med indtagning af saltvand (fjord- og havvand) må der indføres midlertidigt forbud, som opretholdes, indtil der af miljømyndighederne er udarbejdet nærmere regler for,

hvor og på hvilke generelle vilkår sådanne havdambrug kan etableres.

Mindretallet understreger derfor myndighedernes pligt til i henhold til vandløbsloven at meddele påbud om, at et anlæg skal ændres eller nedlægges, såfremt det er til væsentlig skade for vandløbskvaliteten.

### 7. Grundvand.

Mindretallet er af den opfattelse, at vandmiljøplanen i højere grad end hidtil må lægge vægt på at forebygge forureningen af vort grundvand. Da det ikke er sandsynliggjort, at forslagene om efterafgrøder m.m. vil være tilstrækkelige til at sikre grundvandsressourcerne mod nitratforurening, skal de nugældende bestemmelser om grundvandsbeskyttelse og indgreb på baggrund af Miljøstyrelsens gennemgang af de omhandlede forureningskilder snarest tages op til revision.

Ligeledes skal det fastslås over for amtskommunerne, at de som ansvarlige for beskyttelsen af vore vandressourcer griber ind over for aktiviteter, der kan forurene vort grundvand, og at der i den videre vandressourceplanlægning gennemføres en kortlægning af ressourcernes naturlige beskyttelse og af forureningstruslerne samt anvises mulige lokale og regionale beskyttelsesforanstaltninger.

### 8. Kvælstofoxider.

En del af tilførslen af kvælstofforbindelserne til havområdet stammer fra atmosfæren, og det er især biler og forbrændingsanlæg, der er kilder til det øgede indhold af kvælstofoxider. Under henvisning bl.a. til kommunikeet fra Nordisk Råds luftforureningskonference september 1986 opfordrer mindretallet regeringen til at udforme forslag til at nedbringe udslippet af kvælstofoxider (og kulbrinter) med henblik på at opnå internationale aftaler om bindende normer.

Ligeledes under henvisning til Stockholmkonferencen opfordrer mindretallet regeringen til allerede nu nationalt at træffe foranstaltninger til at kontrollere og nedsætte udslippene.

Mindretallet vil i den forbindelse pege på bl.a. indførelse af de amerikanske normer for biler og indførelse af katalysatoriske efterbrændere samt et forslag til en væsentlig reduktion af kvælstofilterne fra de store for-

brændingsanlæg. Med hensyn til ammoniaktilførsel fra landbruget, der udgør mellem 80.000 og 100.000 tons årligt, henvises der til beretningsafsnittet om landbruget.

### 9. Internationalt.

I forbindelse med de åbne havområder Østersøen, Bælthavet, Kattegat, Skagerrak og Nordsøen er det åbenbart, at tilførslen af næringssalte fra de tilgrænsende havområder har stor betydning for den samlede nærings-saltbelastning. Det skal dog understreges, at udledninger fra dansk område bidrager betragteligt til den samlede forurening af de åbne havområder, og at en særlig dansk indsats vil have en åbenbar betydning såvel på forureningen som i form af »det gode eksempel«.

Mindretallet ønsker derfor stærkt at understrege vigtigheden af en indsats på international basis.

En sådan indsats må i videst muligt omfang tage udgangspunkt i en fælles nordisk strategi for Helsingforskonventionen og Pariskonventionen.

Mindretallet opfordrer derfor regeringen til at udarbejde forslag til bindende protokoller om en procentvis nedbringelse af udledning af næringssalte til Østersøen og Nordsøen.

Mindretallet har i denne forbindelse noteret sig, at Miljøstyrelsen anser en 50 pct.s reduktion i udledningen af kvælstof og fosfor for at være et godt udgangspunkt for internationale forhandlinger.

Mindretallet understreger, at sådanne forslag til reduktion bør udarbejdes så betids, at de kan indgå i den 2. Nordsøkonference på ministerplan, som afholdes i november 1987.

Protokollerne søges fremmet ved hjælp af en klubstrategi, idet der også optages forhandlinger med de lande, der endnu ikke er med i de relevante konventioner og i Nordsøkonferencen.

### 10. Forskning.

Mindretallet kan tilslutte sig konsensuskonferencens markante understregning af en forøget forskningsindsats, som må tages op i forbindelse med en drøftelse af ministerens besvarelse om et forskningsprogram vedrørende vandmiljøet i forlængelse af NPO-forskningsprogrammet.

### 11. Afsluttende bemærkninger.

Mindretallet finder, at regeringens og de Radikales samlede forslag har en betydelig ringere effekt på vandmiljøet end regeringens egen handlingsplan, NPO-handlingsplanen fra 1985 samt mindretallets forslag. Desuden er der alvorlige mangler, det virker ugennem tænkt, og der er ikke taget tilfredsstillende hensyn for at undgå, at landbrugsforanstaltningerne rammer de ældre husmænd.

Mindretallet må tage afstand fra flertallets beretningsforlig og ønsker ikke at tage medansvar for den foreslåede svækkelse, fordi det i forhold til regeringens handlingsplan og til konklusionen på konsensuskonferencen indebærer en væsentlig svækkelse af udledningskravene til såvel kommuner som industri. Der er ingen indgreb over for tungmetallindholdet i den forøgede slamproduktion, hvilket vanskeliggør en fremtidig gødningsudnyttelse af denne. Endvidere har man hverken givet kommunerne tilsagn om de helt nødvendige udvidelser af investeringsrammerne eller åbnet tilstrækkelig op for en lånefinansiering af disse investeringer. Vedrørende landbruget har flertallet præsenteret deres forslag som en skærpelse, men en nærmere analyse viser klart, at der også her er tale om en svækkelse, dels fordi en lang række af de store landbrug med megen gylleproduktion fritages for kravet om kapacitetsudvidelse, dels fordi tidsfristen for kravenes gennemførelse er udskudt i 3 år. Dette indebærer en alvorlig svækkelse i forhold til NPO-handlingsplanens prioriteringer. Mindretallet ønsker NPO-handlingsplanen opretholdt samt skærpet på en række punkter.

Mindretallet har i sine forslag på landbrugsområdet fastholdt miljøprioriteringerne i NPO-handlingsplanen fra 1985, herunder at de deri angivne forbedringer af vandmiljøet skal virke fra 1990. Desuden er foreslået yderligere 3 måneders opbevaringskapacitet med tidsfrist til 1992.

Samtidig med denne klare miljøprioritering, der også afspejler resultatet fra konsensuskonferencen, har mindretallet ønsket

at prioritere, at miljøkravene ikke må føre til en voldsom nedlæggelse af de mindre og mellemstore landbrug. Regeringens og de Radikales forslag tager ikke i tilstrækkelig grad hensyn til disse problemer. Der skelnes ikke mellem husdyrgødning og gylle. Der tages ikke særskilt hensyn til de husmænd, der er over 55 år, og der er ikke en endelig afklaring af, hvornår der etableres plejekontrakter på marginaljorder og sættes penge af til det.

En række af mindretallets forslag er i øvrigt identiske med de ønsker, som De Danske Husmandsforeninger har fremført over for miljøudvalget.

Efter mindretallets opfattelse vil sammensætningen af flertallets miljøforslag føre til, at en række mellemstore og mindre landbrug vil vælge at standse produktionen, når vi nærmer os tidsfristen 1993.

Under det afsluttende samråd med miljøministeren blev det klart, at det af flertallet indgåede forlig er ugennem tænkt, og at flertallet intet overblik har over forligets miljømæssige konsekvenser, idet det blev oplyst, at der ikke var foretaget nogen beregninger vedrørende de fremlagte forslag.

Miljø- og planlægningsudvalgets opgave har været at behandle vandmiljøplanen med henblik på en ændring og bedre prioritering.

På denne baggrund er det uforståeligt, at flertallet overhovedet ikke har villet forholde sig til væsentlige dele af handlingsplanen. Det gælder f.eks. for den del af marginaljordsrederegørelsen, som efter ministerens svar til udvalget bør indgå som led i bekæmpelsen af vandforureningen. Svaret er optrykt i bilagshæftet. Heller ikke grundvandsforureningen og dens omfang har flertallet ønsket inddraget i beretningen.

Om begge disse spørgsmål har man blot erklæret, at »man er indstillet på fortsatte drøftelser«, men flertallet har ikke villet tilslutte sig, at udvalget bør tilstræbe at færdiggøre dette arbejde i løbet af maj måned.

Dermed er den videre behandling af marginaljordsrederegørelsen i realiteten fjernet fra såvel miljøudvalget som fra miljøministeren.

P. u. v.

*Steffensen*

formand